

PUNANEN IRJA

Olin sanonut hyvästi lenmitylleni, joka vielä seisoj asemasillalla ja loi viime katseitaan vaunun akkunaan. jossa näki minun, tietenkin hänelle ihanteelliset kasvot. — Juna lähti ja erotti minut tuosta rautakaivantokaupungista. Vielä käden heilutusta ja niin olin jäänyt yksikseni matkustajilla täytettyyn vaunuun, jossa en kuullut suomen puhetta neljään vuorokauteen.

Oli kirkas, aikainen elokuun aamu, aurinko kultasi majesteetillisesti ylpeileviä Coloradon lumipeitteisiä vuoria. Mahtava virta ankarasti kohisten syöksyi alas, pitkin rautatien sivua; tyrskyten räiskyi yesi korkealle vuoren seinämiin, joka kohosi kuin jättiläinen äkkijyrkkänä seinämünä kohti korkeuksia. Paikka kuului olevan Coloradon Conyon. Juna porhalsi eteenpäin kahden veturin voimalla kohti korkeita vuoria, kierrellen edestakaisin, kunnes vihdojn saapui Cloud Cityyn.

*

Oli kulunut kolmatta vuotta kun saavuin taas samaan rautakaupunkiin Michiganissa. Katselin vanhoja entisiä paikkoja. Kaikki oli ennallaan. Mitään huomiota herättämättä sain uteliaana kävellä katukäytäviä, joilla silloin tällöin pistäysi esiin tuttujakin kasvoja, vaan kuitenkin minua tuntematta ohjasivat sivu askeleensa. Olin kävellyt rauhallisesti, kunnes näen kadun kulmasta pistäytyvän "Tampereen pojan" kasvot. Tein äkkiä tutkimuksen hänen entisestä kuvastaan aivoissani, vertailin ja sain ybtäpitäviksi, pienillä myönnytyksillä. Poikamai-

suus vaan oli jo hänestä kadonnut, ainakin kasvoilta, joissa kuvastui jo vakaumusta.

Luonnossa ollen paljon viehättävyyttä, joka johtui siitä, että en koko tuolla poissa oloajallani ollut nähnyt ruohoa tuolla korkeassa vuoristossa edes sen vertaa johon olisi voinut heittäytyä, puhumattakaan puista ja metsistä. — Olin levähtänyt iltaan. Lähdin ohjaamaan askeleitani laitakaupungille, jossa tiesin olevan hauskoja istuimia lehmusten varjoamana, joiden läpi syyskuun valjo kuuhut kirikkaasti loi säteitään, valaisten käytävän pimeimpiä kohtia, jonne ei katuvalaistus päässyt virtaamaan. Mieleni pysyi hilpeänä udellessani kaikkea entisyyttä, mitä näin ympäristöstä. Tuskin olin vielä löytänyt kunnollisesti istuinta kun näin kaksi miestä kävelevän aivan samaan suuntaan, josta olin istuimen etsinyt. Harmikseni lähenivät minua ja istuutuivat aivan lähelleni. Olisin halunnut syventyä ajattelemaan menneisyyttä, joka niin selvänä ja kiihottavana muistui mieleeni; kaikkine hauskoine — rakkausseikkailuineen. Muistuihan mieleeni ne kauniit Irjan piirteet kun hän jäi asemalle minun lähdettyäni. En ollut hänestä kuullut enkä kysellyt sanallakaan, sillä pelkäsin samalla muistuttavani skantaalijuttua, joka oli syntynyt seurustelemisestamme entisinä aikoina.

“Punanen Irja”, joksi maailma häntä kutsui, oli kannis, harvinaisen viehättävä tyttö. Hyvän kasvatuksen saaneena, osaksi koulusivistyksestään perittyä kaunista käytöstä kaunisti hänen olemustaan se päättäväisyys minkä hän omasi. Huolimatta vanhempiensa kielloista ja pelottelemisistä oli hän syventynyt ajattelemaan aikamme kirjavaa ja ristiriitaista talousjärjestelmää ja varman ajattelun kautta oli hän tullut siihen ainoaan oikeaan johtavaan nimiskunnan pelastusmahdollisuuteen — sosialismiin. Siksipä Irja oli ryhtynyt innokkaasti toimimaan sosialistien riveissä. Hän oli päättänyt uhrata elämänsä sen taistelun tuoksinalle, joka vie onnellisuuteen. Hänen sieluunsa kajahti sen kaukaisen onnen koitto, autereisten usvien takaa. Sosialismi oli hänelle enempi kuin elämänsä kurjan kaihoisa tie. Siksipä hän oli valmis uhraamaan osan lemmeistäänkin (niin kummallista!) kun hän tiesi sen kautta saavansa yhden jäsenen lisää oikeaan johtavalle elämän tielle. Siksi vastustajajoukko katalilla keinoillaan puhui hänestä kaikkea hävyttömyyttä, vapaa-

rakkauden kiihottajana antoivat hänelle nimeksi: "Punanen Irja". — Hänellä oli tapana pitää kaulassaan punasta silkkinauhaa, joka oli erittäin huolellisesti solmittu sievälle rusetille hänen leukansa alle.

Nämä menneisyyden kuvat juoksi äkkiä aivojeni läpi istuisani edellä kertomallani paikalla. Ajatuksistani minut herätti kiihkeä keskustelu, joka kävi noiden miesten välillä tuolla käytävän toisella puolen. Minun kai luulivat amerikkalaiseksi, koska toinen matalalla, mutta selvällä äänellä, joka vivahti Turun murteeseen, jatkoi: "Nyt kun on huomenna ne sosialistien kenttäjuhlat, jonne olen lupautunut puhumaan, aine on aivan outoa laatua, joten en ole varma sen onnistumisesta" — Minä hypähdin ilosta, luullen heidät tovereiksi, ajoin siirtyä heidän seuraansa. Samalla maltoin mieltäni ja halusin kuitenkin kuulla vielä lisää, koska näin, että eivät huomanneet minun epämääräistä liikettäni. "Miksi niin", jatkoi toinen, "kyllähän se niin pappismieheiltä käy kuin muukin puhe?"

"En todellakaan ole ennen tähän asti sosialismista ajatellut paljon hyvää enkä pahaa", puhui papiksi nimitetty. "Se minkä olen toiminut, on käynyt salaa ja paremmin ulkonaisesti, niinkuin tiedät. Näin pubuen, on tuo tytön lupakko sittenkin järkevää. Jollen olisi hengennies, niin voisi minussa tapahtua perusteellinen vallankumous ja alkaisin elämään toiseen suuntaan."

"Empä olisi luullut sinun elähtäneenä, sitäpaitsi hengenniehenä, lainailevan huomiotasi sellaisiin kuin sosialistien ihannetyttöön!" puhui lyhytkasvuinen hinterä mies kiihkeästi, sillä hän näytti heti ymmärtävän ketä työllä meinattiin ja puhuikin hän halveksivasti, opettaen hengenniestä kavahtamaan väärältä tieltään, jonne hän oli sukeutumassa. Puhujan äänessä oli jotain salattua pelkoa kun hän jatkoi: "En minäkään välitä tuollaisista viettelijöistä, sillä uskon, että tuo puheena oleva Irja on jo ennenkin viekotellut pauloihinsa helposti johdettavia henkilöitä. Pääatarkotus tuolla työllä on saada vaan toteuttaa mieli-johteitaan, eli omia oikkujaan. Hänen paras tarkoituksensa ja ihanteensa on levittää sitä kiihottavaa oppia, jolle hän kai on vannonut kuuluvansa. Sillä todellakin täytyy ihmetellä sitä väsymätöntä työtä, jota tuo Punanen Irja suorittaa. Niitä on pal-

jon, jotka hän on kääntänyt, kieltämättä kaikki parhaat miehemme meidän entisyydestä riippuvasta puolueestamme.” Puheensa loppui siihen, sillä hän loi tarkemman katseen minuun ja hypähtäen seisaalleen hän sanoi: “Eikös mennä!?”

*

Oli seuraavan päivän aamu, aurinko nousi selkeälle taivaalle, luvaten kauniin juhlapäivän sosialisteille. Kaduilla hääri paljon ihmisiä, joista enin osa suomalaisia. — Akkuna, josta katselin, oli auki, joten voim nähdä etemmäksi sekä katua ylös että alaskin päin. Samassa näin joukon tyttöjä, jotka kiireesti astuivat kauniissa järjestyksessä. Kaikkien huomion näyttää vetävän puoleensa etunainen, solakka vartaloinen, hilpeällä käytöksellään, punasine silkkinauhoineen, jotka hulumusivat tunlessa hänen leukansa alla. Kuulin jotenkin kuuluvasti sanottavan allani kadulla: “Hei, katsokaa Irjaa, hän jo on toimessa; katsokaa kuinka se on sentään sievä tyttö, kyllä sitä kelpaisi —!” “No, no, älä nyt nuolase”, keskeytti hänet toinen, jatkaen: “Menevät haalille lippuja laittamaan. — — eikö siis jo mekin?” He lähtivät samaan suuntaan.

Katselin rauhallisesti paikaltani, kunnes taas kuulin alhaalta: “Tiedätkö, ovatko kaikki valmiina, jos ne tulee tänä päivänä?” Kysymys tuli matalalla englannin kielellä joltain kadun reunalla seisovalta mieheltä. Ei kukaan tahtonut vastata, sillä puhuteltu ei tajunnut mitä hältä kysyttiin, kunnes toinen päästi hänet pälkähästä, puhuen hänkin rääkätyllä “maan kielellä:” “Jees, mii ket tyentiuän lääas nait.” “I know, I think that is all right”, jatkoi kysyjä, ja suomeksi: “Nyt ne punaset ainakin tulevat saamiseen. Hei kun he tulevat ulos lippuineen, tulee poliisikunta heiltä ne pois ottamaan. Mokokatkin rehentelijät!” — “Niin, ja anarkistit!” jatkoi lyhyt miehen kässäri leveästä suustaan, jonka ympärillä pirullinen ivan ja tyytyväisyyden ilmeet leikkivät. Hän näytti olevan aika mahtava mies, kun sai olla jonain tekijänä poliisien kätyrihommissa. Kun häntä tarkemmin katsoin olikin hän sama mies, jonka olin nähnyt edellisiltana.

Samassa jyskähti ja alkoi kuulua Internationalen hurmaavat säveleet, puhallettuna hyvästi harjoitellun soittokunnan kym-

menistä torvista raikkaaseen aamuilmaan, jossa se mahtavana kaikuna vyöryi kautta korkeiden kivimuurien, hökkelien, kaikkien ihmisasunnoitten, vaieten kankaisuuteen. Loin katseeni alas kadulle. — Mikä hälinä, mikä kiireellinen touhu oli syntynytkään? Toiset tuoppien toisiaan, päästäkseen katukäytävän ulkoreunalle, paremmin nähdäkseen kuinka jotain, kai erinomaisesti tuleman piti.

Yhä soiton kaikuessa, joka tuntui vitkaan lähenevän, järjestäytyi pieni osa siviilipukuisia poliiseja ja osa heidän joukossaan avuksi otettuja hampuuseja, jotka hekin oli varustettu kivääreillä ja joku osa revolvereilla. Siis täydellisesti anarkistiseen malliin varustettuina jäivät he odottamaan. Heidän silmistään paistoi tiikerin kyynillinen rienuu, joka näkee saaliinsa lähestyvän.

Rauballisesti jatkoi juhla-kulkue matkaansa, toivossa viettävänsä päivän sosialismille, joka niin lämpimästi sykähteli jokaisen rinnassa. He tahtoivat tänä päivänä virkistää ja aukaista kaikki ne sulut toimimaan uudella innolla, jotka vastustajat katkeruudella ovat sinne rakentaneet. Heidät oli vallannut se kaihoisa veljeyden tunne toisiaan kohtaan, joka, jokaisen yksilön sitä tuntien, vie koko kansan onnellisuuteen.

Jo näkyi kansaa liikkuvan, joka väisti kauniisti järjestettyä pienenpuolesta mielenosotusjoukkoa. Joukko yhä kasvoi, paisui suureksi ihmisvirraksi. Jo näkyi lippuja, jotka ylpeinä loistivat, muistuttaen niiden miljoonain orjien viatonta verta, jotka kapi-taalihirviö on imenyt tyytymättömään kitaansa. — Äkkiä kuului jotain meteliä, joka yhä kasvoi. — — Jo kuului ääniä kansan pabeksumisilmaisuna, yhä yltyen. Pian oli yleinen sekasorto. Vähäinen poliisivoima oli ensin ruvennut vaatimaan lippuja itselleen ilman mitään tulosta, sillä kansa ankarasti vaati poliiseja poistumaan. Joka puolelta kokoontui kansaa aivan ahdinkoon asti. — Samalla ryntää se äsken varustettu anarkistijoukko hurjasti raivoten, tehden tietä läpi kansajoukon, jaellen iskuja pyssyjen peristä armotta joka suunnalle. Kuuluu kanhittavaa valitusta, tuolla horjuu miehiä, naisia ja lapsia verissä päin ulos teurastuspaikalta. — Liput on revitty, alas raastettu, ainoastaan silloin tällöin epätoivossa taistelevat kantajat saavat ne vielä hetkeksi liehumaan, kunnes kuulun tai lyönnin vaiku-

tuksesta kantaja vaipuu voihkien maahan. — Lipun tempaa nainen, kohottaa taas ilmaan — pamahtaa revolveri, — verta oksentavana horjuu hänkin kalveten maahan. — Kuuluu kirouksia, koko kansa on vihasta raivoissaan. Taas kohoaa lippu. — Oi — se on Irja joka sitä urhoollisesti kantaa. Kuuluu hyväksymishuutoja. — Jo kohoo kiväärin perä Irjan pään takana. On kuolonhiljaisuus. Voimakas mies ryntää esiin. — silmänräpäys, tuo lyöjä makaa kadulla kovasta nyrkin iskusta. Taas syntyy taistelu, toisia karkaa kuin verikoiria puolustajan päälle, joka taistelee epätoivon innolla. Taas pamaus — tuo juuri elämän innolla taisteleva mies kaatuu kuin korte kiväärin kuulan lävistämänä.

On iltapuoli päivästä. Taistelut on jo rauhoittuneet — murhatut ja haavoitetut on pois korjattu. Äskeinen temmellyspaikka on tyhjä, ainoastaan hyytyneet veripilkut muistuttivat mieleen taistelua elämästä ja kuolemasta.

Vastustuksista huolimatta oli juhlapaikalle kokoontunut entistäänkin suurempi joukko kansaa. Siellä tuli ilmoille kuumia, sydäntä liikuttavia puheita. Nyt juuri tunsii koko kansa sitä yhteenliittymisen arvoa, sitä veljeyden täydellistä henkeä, joka jokaisen yksilön omattua muodostaa kansan voimalliseksi nuuriksi.

Taas oli hiljaista. Pubrujalavalle nousee nainen, jonka kasvot ovat kalpeat ja itkeneet. — Kuuluu lyhyt, voimakas hyväksymishuuto, sillä puhuja on "Punanen Irja". Hän keskeytti mielen ilmaiset äkkinäisellä käden liikkeellä. Seurasii hiljaisuus, sillä jokainen silmä oli kohdistettu Irjan huulille, mitä sieltä tuleman piti. Hän alkoi selvällä vaikka vähän särkyneellä äänellä:

"Ilyvät toverit! Pyydän sanoo teille sitä, mitä tiedän teidän sydämellänne olevan. Kuulkaa te kaikki, joiden rintaa on tänä päivänä raadeltu, haavoitettu, särjetty se viimeinenkin luottavaisuuden tunne, jota olemme vielä säilyttäneet meitä hallitsevasta esivallasta, sillä olemme vedonneet heidän ihmisyyteensä, jossa olemme surkeasti erehtyneet. Eikö meidän oikeuksia ole tänä päivänä rikottu? Eikö meidän vapautta ole kahlehditu? — Ajatelkaa hirmuvallata kahdennellakymmenennellä vuosisadalla, joka aikamme sivistyneen hallituksen nimessä harjoittaa veritöitä rauhallisen, edistykseen päin pyrkivän kansan keskuudessa. — Ajatelkaa tätä, ja samalla muistakaa omia näkemiänne,

korkeiden ihmisolennoiden kauhistavaa teloitusta. Kuinka monta onkaan päiviltä otettu? Eikö nuo uhrit, jotka tänäkin päivänä on manalan majoille lähetetty, huuda verensä kautta kostoa nykyiselle järjestelmälle. — Siis kuinka kauan siedämme tällaista tehtävää? ! Kuinka kauan rauhallisena katselemme toisten kanssaihmistemme raatelevan meitä, polkevan meitä raakoina luontokappaleina, repien ja pirstoen sen kauniin ja ihanteellisen tunteen, sen korkealle pyrkimyksen, sen ihmishuoutteen jalostuttamisen, johon kansa itse on pyrkimässä. Taas on haavotettu sekä revitty auki ne parantuneet arvet, jotka sen sydämessä on entisyyden kaukaisena muistona. — — Katsokaa menneisyyteen, aina sinne kauaksi mustinpaan entisyyteen, sen esiripun taa, joka estää sen maailmalle näkymästä. Ettekö myönnä näkeväanne satoja tuhansia, jopa miljooniin nousevia hyisiä haamuja, jotka ovat tuon teloituksen kautta sinne joutuneet. He vaativat meitä. kostamaan, kostamaan koko ihmisyyden puolesta. Kaunammeko tämän syytöksen torjumatta päältämmme, mukaamme haudan kammioon. — Ei! Vannokaamme tuhat kertaa: ei! Katsokaa, se työ on jo alkanut, jonka työn hedelmä sosialismi jo nousee voimakkaana, sen merkit, sen liput, jotka tänä päivänä täällä revittiin alas ja hukutettiin vervirtoihin. Katsokaa, ne kohoo ylös kaikilla maailman suunnilla! Se päivä on jo alkanut, jonka nouseva aamurusko punaa työnsankarin vapaudesta väräileviä kasvopiirteitä. Tehkäämme pyhä vala vapaudelle, sille aatteelle, joka kuivaa katkeruuden kaihoisat kyyneleet leskien ja orpojen kalpeilta kasvoilta, tai katunaisen, jonka on pakko hymyillä vaikka toista silmää olisi pakko salata vettymästä. — Elämä tarjoaa meille ehtojen täyttämistä, josta palkaksi tarjoaa nautintoa, jopa ylenmääräistä hyvyttä. — Mutta saammeko me kaikkia näitä niistä elämän tarjoomista lahjoista? — Minkä saamme palkaksemme raadettuamme aikaisesta nuoruudesta alkain nuoren fyysillisen ruumiimme vauhaksi kolkoksi luurangoksi, joka vihdoin kuihtuen kaatuu? Tuskin suodaan sille tilaa kalmiston multa — — —”

Edemmäksi ei puhuja kerennyt kun poliisit kätyreiden toimesta vangitsivat Irjan.

Syntyi taas yleinen sekasorto, joka olisi johtanut ajattelmattomiin töihin, vaan jonka Irja sai ehkäistyä terävillä lauseil-

laan, jotka hän vielä sai lausua puhujalavalta. Hän teroitti kansan mieliin oikeuksien hankkimisen rauhallista tietä, jonka varmasti kerran saavutamme.

*

Oli saman päivän ilta, olin hajamielinen ja murheellisen olinhan nähnyt niin paljon taistelua oikeuden sekä vääryyden puolesta. Sama kansallisuus virittäen ansoja toistensa tielle, käyttäen maan porvarillista oikeutta välikappaleenaan.

Muistui samalla mieleeni Irjan sääliäkö kohtalo. Päätin heti mennä vankilaan häntä tapaamaan, olihan jo aikaa kolmatta vuotta kuin olin häntä tavaanut.

Pyysin lupaa tavata sitä ja sitä vankia, joka monien tutkistelujen perästä myönnettiin. — Kyyneleet vierivät hänen sihnistään käyttäni puristaessa. Ei saatu kauan puhella; varttia ilmoitti minun tarvitsevan poistua. Jälkeeni hän huusi kauniilla sointuvalla äänellään: “Eihän tarvitse enää minun seuraani, olethan jo vakaantunut taistelutoveri!” — Myönsin pääniliikkeellä. Vielä kerta katsoin häntä, vaan silmäni sumensi kyyneleet, jotka vierivät poskelleni poistuessani vartijan pakoittamana oven ulkopuolelle.

V. L. Sjögren.

Poliisikoira